

УДК 340.12:725.1(477.83)(091)(100)

Віталій КОВАЛЬЧУК

Національний університет “Львівська політехніка”,
завідувач кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор
vitalii.b.kovalchuk@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-7523-2098

Ірина АНДРУСЯК

Національний університет “Львівська політехніка”,
професор кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, доцент
iryna.p.andrusiak@lpnu.ua
ORCID: 0000-0001-6887-0510

ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР І СИЛА ЗАКОНУ: ПАЛАЦ ПРАВОСУДДЯ У ЛЬВОВІ ЯК УОСОБЛЕННЯ ІДЕЇ ПРАВОСУДДЯ

<http://doi.org/10.23939/law2025.47.108>

© Ковальчук В., Андрусак І., 2025

У статті здійснено міждисциплінарне дослідження архітектури Палацу Правосуддя у Львові як просторового втілення сили та легітимності правосуддя. Аналіз зосереджено на тому, як архітектурні та художні рішення будівлі формують символічне уявлення про право, державну владу та справедливість. Застосовано правничий підхід до інтерпретації матеріального середовища судової установи як комунікативного простору, що відображає і водночас формує правові смисли.

Особливу увагу присвячено композиційній логіці будівлі, розташуванню зали судових засідань, скульптурному оздобленню фасаду, що репрезентують ідеї правопорядку, гідності та верховенства права. Розглянуто вплив імперської архітектурної спадщини на сучасне сприйняття інституції суду в Україні, зокрема в контексті історичної пам'яті, політичної естетики та запиту на справедливість у демократичному суспільстві.

Будівля Палацу Правосуддя у Львові аналізується як зразок імперської архітектурної політики кінця XIX століття, що прагнула наділити установи публічного права візуальною переконливістю та ідеологічною стабільністю. Просторово-символічний аналіз суду як об'єкта культурної спадщини дає змогу виявити приховані смисли, які продовжують впливати на сприйняття судової влади в сучасному українському суспільстві.

У тексті порушуються питання тяглості правових і візуальних традицій, трансформації імперських кодів у постколоніальному контексті та викликів, які постають перед архітектурною репрезентацією права у демократичній державі. Такий підхід дає змогу

розширити дискурс про право, долучивши до нього просторову і візуальну складову частину як важливий елемент легітимації та функціонування правових інституцій.

Стаття може зацікавити дослідників права, філософії, культурології, а також тих, хто вивчає символічний вимір державних інституцій.

Ключові слова: право, справедливість, судова влада, незалежність суду, легітимність, архітектура судів, Вищий Крайовий суд, Палац Правосуддя, Львів, спорудисимволи, державна влада, публічний простір, репрезентація, судові процеси, політичні репресії, міжвоєнний період, український визвольний рух.

Постановка проблеми. Попри все більшу увагу до ролі архітектури в конструюванні публічного простору, у вітчизняному правознавстві залишаються недостатньо дослідженими питання взаємозв'язку між просторовою організацією судових установ і символічним утвердженням влади правосуддя. Архітектура суду – це не лише місце, де здійснюється правосуддя, а й візуальний та культурний код, який транслює уявлення про закон, справедливість і легітимність влади. На особливу увагу заслуговують історичні судові споруди, зокрема будівля Галицького крайового суду у Львові, яка є втіленням ідеї могутньої, централізованої судової влади. У контексті нинішніх викликів незалежності суду, довіри до судової системи та суспільної потреби в репрезентації справедливості важливим є осмислення того, як архітектура може слугувати інструментом комунікації з суспільством.

Аналіз дослідження проблеми. Проблематика взаємозв'язку архітектури як символу влади та прояву ідеалів неупередженого судочинства досить рідко досліджується у сучасній науковій літературі. Серед науковців, які звертали увагу на мову архітектури, символіку та історичний розвиток споруд, можна виділити Тетяну Русевич, яка у своїй праці “Мова архітектури – символи або стереотипи” аналізує загальні комунікативні функції архітектурних форм. Юрій Бірюльов у монографії “Захаревичі: Творці столичного Львова” та колектив авторів у виданні “Архітектура Львова: Час і стилі” досліджували історичні стилі і розвиток львівської архітектури, зокрема громадські будівлі кінця XIX – початку XX століття.

В українському мистецтвознавстві та енциклопедичних виданнях також наявні огляди, що описують архітектурні традиції, однак вони переважно не охоплюють правовий та інституційний контекст судових будівель. Історики мистецтва й архітектури – зокрема, у “Мистецтві України” (1995) та “Історії українського мистецтва” – формують базу загального розуміння культурного контексту, проте питання символіки влади і правосуддя в архітектурі досі недостатньо розкриті.

Щодо законодавчих аспектів функціонування судових споруд, аналіз проводився в межах нормативно-правових документів України: розпорядження Президента України 1996 року, постанов Верховної Ради та Кабінету Міністрів України 1994–2010 років, які визначають порядок і стандарти забезпечення судів приміщеннями. Проте ці документи мають технічний характер і не враховують соціокультурної та символічної ролі судових будівель.

На особливу увагу заслуговують історичні дослідження, які розглядають Палац Правосуддя у Львові як сцену важливих судових процесів міжвоєнного періоду, що мало вагоме суспільно-політичне значення. Так, дослідниця Мар'яна Чайківська аналізує резонансні справи, пов'язані з Українською військовою організацією, а Володимир Бірчак розглядає окремі атентати і їх правове відображення в суді.

Відтак наявні дослідження охоплюють різні аспекти – від архітектурних стилістичних особливостей до правових процедур й історичних подій. Однак комплексний підхід, що поєднує аналіз архітектури як символу влади з концепцією неупередженого судочинства, є радше винятком. Це підкреслює актуальність і новизну запропонованої статті, яка ставить за мету поглиблений міждисциплінарний аналіз Палацу Правосуддя у Львові як уособлення сили правосуддя в історичному, правовому та культурному вимірах.

Метою статті є дослідження символічного значення архітектури Палацу Правосуддя у Львові як уособлення сили та незалежності судової влади, аналіз історико-правового контексту створення будівлі, а також окреслення ролі судових споруд як інструментів візуальної комунікації і формування суспільного уявлення про справедливість і законність у різні історичні періоди.

Виклад основного матеріалу. Французький архітектор Етьєн Луї Булле (1728–1799), роботи якого істотно вплинули і досі впливають на сучасну архітектуру, писав: “Наші будівлі, особливо громадські будівлі, повинні бути своєрідними поемами. Образи, які вони викликають у нас, повинні бути аналогічні до тих почуттів, які викликає те, чому ці будівлі присвячені. Подібно до огранщика алмазів, архітектор повинен знайти ті форми, які дадуть можливість опанувати нашими почуттями, створивши в архітектурі відповідні образи” [1, с. 127]. Специфіка архітектури полягає в тому, що вона є водночас частиною матеріальної культури і мистецтва. Виконуючи прикладні завдання, які полягають в проектуванні та спорудженні будівель, комплексів, ансамблів споруд, що формують просторове середовище для життя і діяльності людей, архітектура водночас відображає ідеологічні та естетичні ідеали суспільства, впливає на них, підсилюючи та унаочнюючи їх. Тому європейські міста схожі архітектурою, так само як схожа архітектура в тоталітарних системах. Останнє добре ілюструє контраверсійний дослідник Віктор Суворов, порівнюючи радянську та німецьку системи: “Тітлер любив грандіозні споруди. Він заклав в Берліні найбільшу будівлю світу – Будинок зборів. Купол будівлі – 250 м в діаметрі. Головний зал повинен був вміщати 150–180 тисяч осіб. І Сталін любив грандіозні споруди. Він заклав у Москві найбільшу будівлю світу – Палац з’їздів. Головний зал у Сталіна був меншим, зате вся будівля була набагато вищою. Будівля висотою 400 метрів була немов би постаментом, над яким височіла стометрова статуя Леніна. Загальна висота будівлі – 500 м. Роботи над проектами Будинку зборів і Палацу з’їздів велися одночасно” [2].

Архітектурі притаманні три, діалектично пов’язані між собою, властивості: функціональна, що зумовлює тим і призначення будівлі; конструктивна, до якої належать засоби створення споруди; художня [3, с. 90]. Існування певного суспільного інституту зумовлює появу відповідної споруди. Так, північнопричорноморські античні міста V–IV ст. до н. е., які були грецькими державами, мали пританейони (спеціальні будівлі, в яких засідали притани – вищі посадові особи міста-держави) та еклесіастерії (громадські споруди для зібрань народних представників з розташованими амфітеатром місцями) [4, с. 285]. Поява міського права, міст як самостійних суб’єктів державно-правового життя, зумовлює появу відповідних споруд, в яких перебувала міська влада – ратуш. Величність будівлі залежала від суспільної значущості, ролі та місця інституції, яка в ній розташовувалася, у суспільному житті. Про роль судових органів у радянській владній системі можна зробити висновок на основі розпорядження Президента України від 27.07.1996 р. “Про забезпечення судів приміщеннями” [5], відповідно до якого, “з метою створення належних умов для здійснення правосуддя, а також ураховуючи вкрай незадовільний стан забезпечення приміщеннями значної частини судів”, Кабінет Міністрів України, Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій мали “вирішити питання щодо забезпечення приміщеннями судів, розташованих в аварійних приміщеннях та приміщеннях, що не відповідають вимогам судочинства” [6]. Варто зазначити, що цьому розпорядженню передувала постанова Верховної Ради України від 24 лютого 1994 р., якою було передбачено “до 1 червня 1994 року завершити вирішення питання забезпечення судів необхідними службовими приміщеннями відповідно до встановлених норм” [7]. Пізніше (21 червня 2001 р.) була прийнята Програма забезпечення судів належними приміщеннями на 2002–2006 роки, в якій констатувалося, що “із 772 приміщень, які займають обласні, районні (міські) суди, тільки 352 (46 відсотків) відповідають встановленим вимогам” [8]. 4 липня 2006 р. Кабінет Міністрів України затвердив Державну програму забезпечення судів належними приміщеннями на 2006–2010 роки, в якій підкреслено: “Суд є одна з найважливіших складових державної влади, а тому створення дієвої системи правосуддя, яка

гарантуватиме захист прав та свобод людини, утвердження принципів верховенства права, підвищення рівня правосвідомості в українському суспільстві є одним з пріоритетів держави. Саме на досягнення цієї мети спрямовано проведення судово-правової реформи”. Водночас констатується: “Одним з негативних факторів, що унеможливають успішне завершення судово-правової реформи, є незадовільне забезпечення судів приміщеннями, які б відповідали вимогам щодо здійснення судочинства. Це одна з найважливіших проблем судової влади, що потребує невідкладного розв’язання” оскільки з “приміщень 766 судів усіх судів загальної юрисдикції, крім військових) на 1 січня 2005 р. лише 49 судів (6 відсотків) розташовано в приміщеннях, які повністю відповідають вимогам щодо здійснення судочинства” [9].

Суттєво іншими були роль, значення та вплив судової влади в Австро-Угорській монархії, як і в інших тогочасних країнах Європи. Тут Палади правосуддя ставали не тільки здобутками архітектури, але й символами, які були покликані утвердити в суспільній свідомості віру в справедливість та незалежність суду. Такими стали Palazzo di Giustizia (Палац правосуддя) в Римі – одна з найграндіозніших нових будівель Риму (архітектор Гульєльмо Кальдеріні, 1888–1910), Palais de Justice (Палац правосуддя) на острові Сіте в Парижі (архітектори Жозеф-Луї Дюка і Оноре Дюме, 1857–1868), Justitiepaleis van Brussel (Палац юстиції в Брюсселі) – грандіозна споруда, яка займає загальну площу 52 464 кв. м, 160 метрів завдовжки і 150 метрів завширшки, висотою, враховуючи купол, 142 м, внутрішня висота купольного залу 97,7 метрів (архітектор Жозеф Пуларт, 1866–1883), Justizpalast (Палац юстиції) у Відні (архітектор Александр Вілеманс (спроектував також Палац юстиції в Оломоуці (Чеська Республіка) та ратушу в Граці), 1875–1881) та ін. “Будівництво т. зв. Палаців справедливості в Австро-Угорщині розглядалося як важливий політичний та ідеологічний факт. Ці будівлі ставали спорудами-символами, що утверджували та легітимізували чинний демократичний лад. 1891 розпочалося будівництво Вищого Крайового суду й у Львові. Його будували до 1895 за проектом одного з провідних львівських архітекторів Ф. Сковрона на вул. Стефана Баторія (Князя Романа), 1–3” [10, с. 275]. Варто зазначити, що Франц Сковрон, який з 1893 р. був також приват-доцентом у Львівській політехніці, спроектував понад 65 будинків судових установ у Галичині та Буковині. З-поміж найзнаменитіших, поряд із львівським Палацом Правосуддя, треба назвати Палац юстиції у Чернівцях. Його будівництво розпочалося 3 березня 1904 р., закінчилося 7 жовтня 1906 р.

На основі декрету від 4 січня 1773 р. був створений Вищий губернський суд, перейменований 1774 р. на Вищий королівський трибунал. Він був апеляційною інстанцією для земських і гродських судів. 1784 р., у зв’язку з судовою реформою, його реорганізовано в апеляційний, або Кримінальний вищий суд. Він також називався Апеляційним судом і був вищою судовою інстанцією Галичини. 23 лютого 1855 р. Апеляційний суд було реорганізовано у Вищий крайовий суд, компетенція якого поширювалася на Галичину і Буковину. Відповідно до положення 1849 р., яке діяло в Галичині та Буковині, 1850 р. була створена ціла система судових органів, зокрема крайові суди. Львівський крайовий суд ділився на цивільний і кримінальний відділи. Ці судові органи діяли до 1918 р. [11, с. 80]. У 1885 р. Вищий крайовий суд розташовувався на вулиці Гетьманській, 22 (нині проспект Свободи). Цивільний відділ Львівського крайового суду на вулиці Театральній, 13, а Кримінальний – на вулиці Галицькій [11, с. XXVIII]. З 1898 Вищий крайовий суд і Львівський крайовий суд у карних справах розташовані у приміщенні на вул. Стефана Баторія, відповідно під 1 та 3 номером. Там само розмістилася прокуратура [12, с. 86]. Палац Правосуддя було споруджено у 1891–1895 рр.

На частині території, яку охопила будівля, раніше розташовувався монастир кармелітів взутих, закритий австрійською владою 1784 р. “Спочатку в будівлі відкрили фабрику, та вона швидко збанкрутувала. Наприкінці століття тут розмістили тюрму, звану кармелітською, яка вважалась однією з найгірших в Австрійській імперії” [13, с. 179], та була ліквідована у 1889 р. У цій тюрмі своє перше ув’язнення у 1877–1878 рр. відбував ще зовсім юним, 21-річним студентом, Іван Франко. Він провів у цій в’язниці вісім місяців. У нелюдських умовах. Вогкість, відсутність вентиляції, холодні стіни і цементна підлога стали для нього щоденною тюрмою не лише духу, а й тіла. Саме у стінах

кармелітської тюрми почав формуватись той невидимий біль, який супроводжуватиме Франка до кінця життя. Болісний, ниючий, безжальний – хронічний поліартрит, що у зрілі роки скує його тіло й не дозволить тримати навіть пера. Але ніколи – волі. Ось як описує дослідник Горак Р. цей непростий період з життя Франка: “Усе знищив той арешт і судилище, назване соціалістичним процесом, хоч насправді було не що-небудь інше, як тільки результат безсоромної інтриги польських кіл, які намагались даним арештом відвернути увагу від того, що йде повним ходом агітація молоді в польський легіон на турецько-російську війну на допомогу туркам, проти яких за національне визволення виступила Болгарія та Балканський півострів. Він, абсолютно нічого не винний, просидів у тюрмі з 11 червня 1877 року по 5 березня 1878 року. Остаточо втратив право на посаду викладача гімназії, на котру розраховував, дуже серйозно підірвав здоров’я та набрався хвороби, яка звела його в могилу” [14, с. 8]. Це ув’язнення змінило його долю. Батьки коханої, Ольги Рошкевич, заборонили їй одружитися з Франком, бо “політичний” не міг бути гідною партією.

У 1895 році Палац Правосуддя постав у всій своїй величі і залишається таким дотепер. Цьому передувала низка архітектурних експериментів. 1874 року на місці, де сьогодні стоїть Палац Правосуддя, було споруджено приміщення Крайового суду. Його автором став визначний львівський архітектор вірменського походження Юліан Октавіан Захаревич. “На відміну від інших львівських архітекторів і будівничих він, крім спорудження власної вілли, не ставить житлові будинки і відмовляється від зведення чиншових багатоквартирних кам’яниць. Зате навесні 1874 він приймає замовлення від Намісництва на опрацювання проекту перебудови приватної кам’яниці для розташування Крайового повітового суду на вул. Стефана Баторія (тепер вул. Князя Романа), 1–3. Вже наприкінці 1874 р. будинок було закінчено. Це була двоповерхова споруда у стилі неоренесанс, з сильно акцентованим центральним ризалітом (частина будинку, що виступає за основну лінію фасаду від фундаменту до даху), завершеним трикутним фронтоном. Три великих аркових вікна виявляли назовні простір головного залу засідань суду; врівноважену, симетричну композицію доповнювали видовжені бічні крила. Як він виглядав, відомо тільки з двох фотографій Едварда Тшемеського 1870–1880-х рр. – цей будинок простояв тільки 15 років і у 1890 був демонтований, щоб поступитися місцем для монументальнішого Палацу справедливості” [156, с. 44].

Фасад нового Палацу Правосуддя займає близько 160 м і має три ризаліти, між якими влаштовані два проїзди у внутрішній двір. “У 1893 р. центральний ризаліт споруди увінчала нині пошкоджена скульптура “Правосуддя” авторства Леонарда Марконі. У 1897 р. він за допомогою Антонія Попеля доповнив бічний фасад будівлі з боку площі Галицької двома необароковими статуями “Справедливість” і “Законодавство”. На жаль, вони не збереглися. Сам А. Попель у 1896 р. виготовив алегоричну скульптуру, яка символізує Правосуддя. Її встановили у вестибюлі будівлі” [16, с. 170]. Йому ж належить авторство двох алебастрових левів, які тут розташовані. Сучасні туристичні путівники пишуть, що “у вестибюлі можна побачити незвичайно велике дзеркало кінця XIX ст.” [17, с. 129].

У міжвоєнний період Палац Правосуддя у Львові перетворився на місце проведення низки резонансних судових процесів над представниками українського націоналістичного руху, що привернули увагу не лише польського суспільства, а й міжнародної громадськості. Зокрема, у 1922 році в його стінах відбувся суд над членом Української військової організації (УВО) Степаном Федаком, обвинуваченим у спробі замаху на начальника держави Юзефа Пілсудського. У грудні 1924 року тут розглядалася справа Ольги Басараб, Андрія Мельника та інших учасників УВО. У 1926 році проведено так званий “процес поштовців” – суд над членами організації, звинуваченими у підпільній діяльності. У листопаді 1927 року суд розглядав справу щодо вбивства шкільного куратора Станіслава Собінського, у якій фігурували також члени УВО [18].

У 1933 році, на тлі інформаційної блокади Голодомору, який сягав апогею в радянській Україні, Організація українських націоналістів здійснила низку акцій із метою привернення уваги світової громадськості до масштабів трагедії. Найгучнішою серед них став атентат керівника канцелярії радянського консульства у Львові Олексія Майлова, яке здійснив 18 жовтня 1933 року

18-річний студент Львівського університету Микола Лемик. Акт готувався щодо консула Голубова. Лемик заздалегідь записався на прийом до консула, однак цього дня на прийомі був не консул, а керівник канцелярії. Цей акт був політично вмотивований і відкрито задекларований як карна акція протесту проти знищення українського народу голодом. Суд над Лемиком проходив у листопаді 1933 року у Львові, в будівлі Палацу Правосуддя. Дослідник Володимир Бірчак так описує ці події: “Суд розпочався дуже швидко, вже 30 жовтня 1933 року. Захищали Лемика відомі львівські адвокати д-р Степан Шухевич та Володимир Старосольський. Під час перерви Шухевич підійшов до Миколи і тихо мовив: “Ви вбили іншу людину – Майлова, сто разів гіршого, ніж Голубов. Це був спеціальний представник Сталіна, що контролював дипломатичні і консульські советські представництва у Польщі. Ви зробили приємну несподіванку товаришеві Сталіну...” Під час процесу біля будинку львівського суду відбулася велика демонстрація української молоді на знак солідарності всіх свідомих українців з актом як виявом протесту проти більшовицького терору над українським народом” [19].

Під час судового засідання Лемик не заперечував факту політичного вбивства й відкрито проголосив мотив свого вчинку, назвавши Голодомор у Радянській Україні геноцидом. Його виступи стали відлунням болю мільйонів жертв радянської політики. Суд засудив його до смертної кари, однак вирок було замінено на довічне ув’язнення, а згодом – на 8 років ув’язнення внаслідок амністії.

Через три роки після процесу над Миколою Лемиком у цій самій будівлі знову розгорнулася історія, яка сколихнула Європу. 1936 рік: суд над Степаном Бандерою і його товаришами – 25 травня – 26 червня. На Львівському процесі були 23 підсудні: Степан Бандера, Роман Шухевич, Ярослав Стецько, Катерина Зарицька, Віра Свенціцька, Анна-Дарія Федак та їхні побратими – майже весь Крайовий провід ОУН. Їх звинувачували в організації політичного вбивства – акту на міністра внутрішніх справ Польщі Броніслава Перацького. Але цей процес був значно більшим за кримінальну справу. Це був суд над ідеєю. Над боротьбою. Над правом народу на самовизначення.

Висновки. Палац Правосуддя у Львові, збудований у 1895 році, впродовж десятиліть слугував місцем вершення правосуддя в ім’я імперських, польських, а згодом – і радянських інтересів. В 1939–1941 тут розміщувався штаб 6-ї армії РСЧА, в 1944–1969 рр. – штаб Прикарпатського військового округу. У цьому контексті будівля постає не лише як об’єкт матеріальної спадщини, а як просторовий символ сили й монополії державної влади на інтерпретацію права та справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Русевич Т. В. Мова архітектури – символи або стереотипи // Архітектурний вісник КНУБА. 2013. Вип. 1. С. 126–134.
2. Сталін та Гітлер: знайди відмінності. URL: <https://www.volynnews.com/messages/3045/> (Дата звернення: 10.04.2025).
3. Мистецтво України: Енциклопедія: в 5 т. Т. 1. А – В. К.: Українська енциклопедія, 1995. 400 с.
4. Історія українського мистецтва: у 5 т. Т. 1. Мистецтво первісної доби та стародавнього світу. К., 2008. 710 с.
5. Про забезпечення судів приміщеннями: розпорядження Президента України від 27.07.1996 № 208/96–рр. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/208/96-%D1%80%D0%BF> (Дата звернення: 10.04.2025).
6. Про забезпечення діяльності судів: постанова Верховної Ради України від 24.02.1994 № 4019–ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4019-12> (Дата звернення: 10.04.2025).
7. Про затвердження Програми забезпечення судів належними приміщеннями на 2002–2006 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2001 № 692. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/692-2001-%D0%BF> (Дата звернення: 10.04.2025).
8. Про затвердження Державної програми забезпечення судів належними приміщеннями на 2006–2010 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 4.07.2006 № 918. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/918-2006-%D0%BF> (Дата звернення: 10.04.2025).

9. Архітектура Львова: Час і стилі. XIII–XXI ст. / упоряд. і наук. ред. О. Бірюльов. Львів: Центр Європи, 2008. 720 с.
10. Чеховський І. Г. Прогулянка Чернівцями та Буковиною. Путівник. К.: Балтія-Друк, 2007. 268 с.
11. Ілюстрований календар товариства “Просвіта” на рік звичайний 1885 / зложив і впорядкував Василь Лукич. Рочкик осьмий. У Львові, 1884. XXXVI, [58], 134, [30] с.
12. Ілюстрований календар товариства “Просвіта” на рік звичайний 1899. Річник XXII. У Львові, 1899. VII, [25], 204, [51] с.
13. Качор І., Качор Л. Львів крізь віки. Львів: Центр Європи, 2004. 240 с.
14. Горак Р. Ранні мандрівки Бойківщиною Івана Франка в його творчості та епістолярії // Етнос і культура. 2005–2006. № 2–3. С. 5–15.
15. Бірюльов Ю. Захаревичі: Творці столичного Львова. Львів: Центр Європи, 2010. 336 с.
16. Мельник І., Масик Р. Пам’ятники та меморіальні таблиці міста Львова. Львів: Апіорі, 2012. 320 с.
17. Львів. Туристичний путівник / заг. редакція А. Рудницького. Наукова редакція, авторське упоряд. та макетування Ю. Бірюльова. Львів: Центр Європи, 1999. 548 с.
18. Чайківська М. Ті, що законно захищають людей від закону: судові процеси над членами УБО. URL: <https://photo-lviv.in.ua/ti-scho-zakonno-zahyshchayut-lyudej-vid-zakonu-sudovi-protsesy-nad-chlenamy-uvo/> (Дата звернення: 10.04.2025).
19. Бірчак В. Убити одного, щоб врятувати мільйони. Актентат Миколи Лемика. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/10/21/153118/> (Дата звернення: 10.04.2025).

REFERENCES

1. Rusevych, T. V. (2013). *Mova arkhitektury – symboly abo stereotypy* [The language of architecture – symbols or stereotypes]. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA*, (1). P. 126–134. [In Ukrainian].
2. *Stalin ta Hitler: znaydy vidminnosti* [Stalin and Hitler: Find the differences]. (n.d.). Retrieved from: <https://www.volynnews.com/messages/3045/> (Accessed: 10.04.2025). [In Ukrainian].
3. *Mystetstvo Ukrainy: Entsyklopediia: v 5 t. T. 1. A – V* [Art of Ukraine: Encyclopedia in 5 vols. Vol. 1: A–V]. (1995). Kyiv: Ukrainska entsyklopediia. (Accessed: 10.04.2025). [In Ukrainian].
4. *Istoriia ukrainskoho mystetstva: u 5 t. T. 1.: Mystetstvo pervysnoi doby ta starodavnoho svitu* [History of Ukrainian Art: in 5 vols. Vol. 1: Art of the Primitive Age and the Ancient World]. K., 2008. P. 7–10. [In Ukrainian].
5. President of Ukraine. (1996, July 27). *Pro zabezpechennia sudiv prymishchenniamy: Rozporiadzhennia* No. 208/96-пп [On ensuring court premises: Presidential decree]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/208/96-%D1%80%D0%BF> (Accessed: 10.04.2025). [In Ukrainian].
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (1994, February 24). *Pro zabezpechennia diialnosti sudiv: Postanova* No. 4019-XII [On ensuring the activity of courts: Resolution]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4019-12> (Accessed: 10.04.2025). [In Ukrainian].
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2001, June 21). *Pro zatverdzhennia Prohramy zabezpechennia sudiv nalezhnymy prymishchenniamy na 2002–2006 roky: Postanova* No. 692 [On approval of the Program to provide courts with appropriate premises for 2002–2006]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/692-2001-%D0%BF> (Accessed: 10.04.2025). [In Ukrainian].
8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2006, July 4). *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy zabezpechennia sudiv nalezhnymy prymishchenniamy na 2006–2010 roky: Postanova* No. 918 [On approval of the State Program for providing courts with appropriate premises for 2006–2010]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/918-2006-%D0%BF> (Accessed: 10.04.2025). [In Ukrainian].
9. Biriulov, O. (Ed.). (2008). *Arkhitektura Lvova: Chas i styli. XIII–XXI st.* [Architecture of Lviv: Time and styles. 13th–21st centuries]. Lviv: Tsentr Yevropy. [In Ukrainian].
10. Chekhovskiy, I. H. (2007). *Prohulianka Chernivtsiamy ta Bukovynoiu. Putivnyk* [A walk through Chernivtsi and Bukovina. Guidebook]. Kyiv: Baltiia-Druk. [In Ukrainian].
11. Lukych, V. (1884). *Illustrovanyi kalendar tovarystva “Prosvita” na rik zvychainyi 1885* [Illustrated calendar of the “Prosvita” society for the regular year 1885]. Lviv. [In Ukrainian].

12. *Illiustrovanyi kalendar tovarystva "Prosvita" na rik zvychainyi 1899*. (1899). [Illustrated calendar of the "Prosvita" society for the regular year 1899]. Lviv. [In Ukrainian].
13. Kachor, I., Kachor, L. (2004). *Lviv kriz viky* [Lviv through the centuries]. Lviv: Tsentr Yevropy. [In Ukrainian].
14. Horak, R. (2005–2006). *Ranni mandrivky Boikivshchynoiu Ivana Franka v ioho tvorchosti ta epistolarii* [Early journeys of Ivan Franko through Boikivshchyna in his works and letters]. *Etnos i kultura*, (2–3). P. 5–15. [In Ukrainian].
15. Biriulov, Yu. (2010). *Zakharevychi: Tvortsi stolychnoho Lvova* [The Zakharevych family: Creators of capital Lviv]. Lviv: Tsentr Yevropy. [In Ukrainian].
16. Melnyk, I., Masik, R. (2012). *Pamiatnyky ta memorialni tablytsi mista Lvova* [Monuments and memorial plaques of Lviv]. Lviv: Apriori. [In Ukrainian].
17. Rudenko, A. (Ed.), Biriulov, Yu. (Ed. & layout). (1999). *Lviv. Turystychnyi putivnyk* [Lviv. Tourist guide]. Lviv: Tsentr Yevropy. [In Ukrainian].
18. Chaikivska, M. (n. d.). *Ti, shcho zakonno zakhyschaliu liudei vid zakonu: sudovi protsesy nad chlenamy UVO* [Those who legally protect people from the law: court trials of UVO members]. Retrieved from: <https://photo-lviv.in.ua/ti-scho-zakonno-zahyschayut-lyudej-vid-zakonu-sudovi-protsesy-nad-chlenamy-uvo/> (Accessed: 10.04.2025). [In Ukrainian].
19. Birchak, V. (2018, October 21). *Ubyty odnogo, shchob vriatuvaty milioni. Atentat Mykoly Lemyka* [Kill one to save millions. The assassination by Mykola Lemyk]. Retrieved from: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/10/21/153118/> (Accessed: 10.04.2025). [In Ukrainian].

Дата надходження статті: 18.05.2025 р.

Vitaliy KOVALCHUK

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Head of the Theory of Law
and Constitutionalism Department,
Dr. Habil. (Law), Professor
vitalii.b.kovalchuk@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-7523-2098

Iryna ANDRUSYAK

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Professor of the Theory of Law
and Constitutionalism Department,
Dr. Habil. (Law), Associate Professor
iryna.p.andrusiak@lpnu.ua
ORCID: 0000-0001-6887-0510

**PUBLIC SPACE AND THE POWER OF LAW:
THE PALACE OF JUSTICE IN LVIV AS AN EMBODIMENT
OF THE IDEA OF JUSTICE**

This article presents an interdisciplinary study of the architecture of the Palace of Justice in Lviv as a spatial embodiment of the power and legitimacy of justice. The analysis focuses on how the architectural and artistic solutions of the building shape the symbolic representation of law, state authority, and justice. A legal approach is applied to interpret the material environment of the judicial institution as a communicative space that reflects and simultaneously forms legal meanings.

Special attention is paid to the compositional logic of the building, the layout of the courtroom, and the sculptural decoration of the façade, which represent the ideas of legal order, dignity, and the rule of law. The influence of imperial architectural heritage on contemporary perceptions of the judiciary in Ukraine is examined, particularly in the context of historical memory, political aesthetics, and the demand for justice in a democratic society.

The Palace of Justice in Lviv is analyzed as an example of late 19th-century imperial architectural policy, which aimed to endow institutions of public law with visual persuasiveness and ideological stability. A spatial-symbolic analysis of the court as a cultural heritage object reveals hidden meanings that continue to influence the perception of judicial authority in modern Ukrainian society.

The text addresses issues of continuity in legal and visual traditions, the transformation of imperial codes in a postcolonial context, and the challenges faced by architectural representations of law in a democratic state. This approach allows for an expanded discourse on law, incorporating spatial and visual dimensions as important elements of the legitimization and functioning of legal institutions.

This article may be of interest to researchers in law, philosophy, cultural studies, as well as those studying the symbolic dimension of state institutions.

Keywords: law, justice, judiciary, judicial independence, legitimacy, court architecture, Supreme Regional Court, Palace of Justice, Lviv, symbolic buildings, state authority, public space, representation, judicial proceedings, political repressions, interwar period, Ukrainian liberation movement.